

Знаменський Дмитро Віталійович,
*аспірант кафедри соціології та філософії
Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького
orcid.org/0009-0001-2112-0306
znamenskii.d@gmail.com*

Предместніков Олег Гарійович,
*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
завідувач кафедри права Мелітопольського державного
педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
orcid.org/0000-0001-8196-647X
Scopus Author ID: 57226855343
ResearcherID: IAO-1664-2023
predmestnikov@ukr.net*

ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІДОМОСТІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Трансформація свідомості українців в умовах російсько-української війни являє собою надзвичайно актуальне та багатогранне явище, яке потребує глибокого філософського осмислення. Дослідження розкриває, як війна виступає чинником, що радикально змінює інтенціональні та когнітивно-афективні структури особистості та суспільства. Глибина цих змін виявляється в переформатуванні аксіологічних настанов, де національна ідентичність набуває архетипічного, майже сакрального значення. Мета статті – виявити, як російсько-українська війна впливає на еволюцію національної свідомості українців, розкриваючи механізми зміни глибинних когнітивних, емоційних та ідеологічних структур, що лежать в основі національного самоусвідомлення.

Методологічний підхід до дослідження є комплексним і міждисциплінарним, зокрема синергетичний і феноменологічний аналіз свідомісних процесів. Синергетична перспектива дозволяє виявити нелінійні динаміки, що виникають у колективній свідомості під впливом воєнного катаклізму, тоді як феноменологічний підхід досліджує глибинні елементи самосвідомості, які трансформуються під тиском екзистенційних викликів. Психоантропологічні та соціально-філософські методи аналізу дозволяють глибше зрозуміти зміни у психоемоційних настановах і ціннісних орієнтаціях українського суспільства.

Результати дослідження засвідчують, що під впливом війни українська свідомість зазнає значної трансформації, яка виявляється в радикальній реконфігурації базових аксіологічних і когнітивних конструкцій. Виявлено, що колективна свідомість адаптується до екстремальних умов шляхом інтерналізації нових етичних імперативів, які посилюють здатність суспільства до стійкості та солідарності.

Трансформація свідомості українського суспільства в умовах війни є еволюційним феноменом, що виходить за межі звичайних соціокультурних змін, торкаючись екзистенційних аспектів національного буття. Війна стає каталізатором для відродження та зміцнення національної ідентичності через активацію архетипічних моделей мислення та відчуттів, які лежать в основі колективної психології.

Ключові слова: трансформація свідомості, національна ідентичність, архетипи, колективна свідомість, російсько-українська війна, психоантропология, аксіологічні зміни.

Znamenskyi Dmytro,
Postgraduate Student at the Department of Sociology and Philosophy
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
orcid.org/0009-0001-2112-0306
znamenskii.d@gmail.com

Predmestnikov Oleh,
Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine,
Head of the Department of Law
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
orcid.org/0000-0001-8196-647X
Scopus Author ID: 57226855343
ResearcherID: IAO-1664-2023
predmestnikov@ukr.net

RESEARCH ON THE TRANSFORMATION OF CONSCIOUSNESS DURING THE RUSSO-UKRAINIAN WAR IN UKRAINIAN PHILOSOPHY

The transformation of Ukrainian consciousness amid the Russo-Ukrainian war represents a highly relevant and multifaceted phenomenon that demands profound philosophical understanding. This research reveals how the war serves as a force that radically alters the intentional, cognitive, and affective structures of both individuals and society. The depth of these changes is manifested in the reconfiguration of axiological values, with national identity assuming an archetypal, almost sacred significance. The purpose of this article is to explore how the Russo-Ukrainian war influences the evolution of Ukrainians' national consciousness by uncovering the mechanisms underlying changes in the deep cognitive, emotional, and ideological structures fundamental to national self-awareness.

The methodological approach of this research is both comprehensive and interdisciplinary, incorporating synergetic and phenomenological analyses of conscious processes. The synergetic perspective allows for the identification of nonlinear dynamics emerging within the collective consciousness under the impact of wartime upheaval, while the phenomenological approach examines profound elements of self-awareness transformed under existential pressures. Psychoanthropological and socio-philosophical methods further enhance the understanding of shifts in the psycho-emotional attitudes and value orientations within Ukrainian society.

The findings indicate that, under the influence of war, Ukrainian consciousness undergoes significant transformation, evident in the radical reconfiguration of fundamental axiological and cognitive constructs. It is observed that the collective consciousness adapts to extreme conditions by internalizing new ethical imperatives that reinforce societal resilience and solidarity.

The transformation of consciousness within Ukrainian society during the war is an evolutionary phenomenon that transcends conventional sociocultural changes, touching upon the existential aspects of national existence. The war acts as a catalyst for the revival and strengthening of national identity through the activation of archetypal modes of thinking and feeling at the core of collective psychology.

Key words: transformation of consciousness, national identity, archetypes, collective consciousness, Russo-Ukrainian war, psychoanthropology, axiological changes.

Вступ. Постановка проблеми та її актуальність. Проблема радикальної трансформації свідомісної парадигми під час російсько-української війни постає як надзвичайно складне і глибинне явище, що потребує тонкого теоретичного аналізу. Універсальна зміна інтенціональної структури індивідуальної та колективної суб'єктивності, зумовлена екзистенційними випробуваннями, набуває статусу метаінституційного виклику, який резонує на рівні антропологічного горизонту суспільства (Манойло, 2022, с. 101). Зокрема, антиномічний характер

війни не лише маніфестує кризу традиційних ціннісних конструкцій, а й формує новий тип герменевтичної дихотомії між архетипічними імперативами національної ідентичності та загальноцивілізаційними ідеалами (Варіпаєв, Міносян, 2024, с. 150).

З філософсько-гносеологічного погляду концепція свідомості як динамічної монадології переживає сутнісне переосмислення, оскільки тепер в її епіцентрі постає питання емерджентної етики (етика, що виникає із взаємодій у складних системах) і колективної

волі до свободи, що радикально модифікує аксіологічний базис індивіда (Юринець та ін., 2020, с. 301). Під впливом воєнного досвіду відбувається процес реконфігурації когнітивно-емоційного апарату, який виходить за межі звичних соціальних аттракторів (стабільні соціальні патерни, що виникають через взаємодію), активуючи латентні, часто архаїчні, шари несвідомого. Це породжує ефект ритуалізації національної мітології (перетворення національних міфів на обов'язкові ритуали або символи культури), де ідея героїчного опору імпліцитно поєднується із сакральною модальністю колективного самопожертвування, перетворюючи війну на суто есхатологічний феномен. Вагомий акцент у структурі трансформованої свідомості належить феномену онтологічної деконструкції звичних категорій особистої ідентичності, що здійснюється через проєкцію індивідуальних переживань на тло макрокосмічного нарративу (Требін, Чернишова, 2021, с. 170). Воєнний стан як каталізатор цього процесу спричиняє відторгнення гегемонії раціональних імперативів і натомість упроваджує феноменологічний примат сублімаційних інстинктів (перенесення потягів у творчість чи корисну діяльність) і афективних трансцендій (піднесення емоцій до духовного рівня) (Шамра, 2023, с. 7). Відбувається своєрідна реконституція свідомісної реальності, у якій онтологічна модальність «бути» трансформується у «стати» – стати частиною надіндивідуального стану.

Синергетичний аналіз змін у сфері підсвідомих і надсвідомих конструктів українського суспільства виявляє суттєві зміни у психоемоційних і ноетичних матрицях. В умовах системного катаклізму колективний ментальний стан проходить через процеси імперативної адаптації до нової соціогуманістичної парадигми. Отже, архетипічні диспозиції (уроджені схильності або тенденції поведінки, засновані на архетипах), які раніше лишалися в пасивному стані, активуються на рівні культурного коду, інтегруючи до нього елементи екзистенціальної філософії, зокрема ідеї трагічного стоїцизму й онтологічної неотенієвості в умовах воєнного буття (Шамра, 2023, с. 17).

Можна констатувати, що трансформація свідомісної тканини українського суспільства є емерджентним процесом, який розгортається як у сфері індивідуальної психогалактики, так

і на рівні національної монадності (унікальна колективна ідентичність нації). Вплив війни не просто корелює зі змінами у світоглядній еkleктиці, а фактично репродукує нову онтологію буття, насичену полісемантичними значеннями й інтенціональними смислами.

Аналіз досліджень та публікацій. Аналіз наукових досліджень, що розглядають трансформаційні процеси свідомісної сфери під впливом російсько-української війни, демонструє широке розмаїття методологічних і концептуальних інструментаріїв, застосованих для виявлення глибинних метаморфоз колективної ідентичності. О. Гончарова, Г. Елфстром, Н. Манойло, В. Шамра, Н. Фотіон акцентують, що герменевтичний аспект колективної самоідентифікації набуває характеру гетерономної епістемології, спричиненої гострою потребою в переосмисленні національної суб'єктності. Дослідження показують, як війна, пронизуючи всі онтологічні рівні свідомості, спричиняє тотальну зміну символічної екзегези культурних ідентифікаторів, що актуалізує глибинний епістемічний потенціал колективного «ми».

Соціально-філософський аспект досліджень порушує питання метаморфоз у колективному аксіологічному полі, спричинених війною, у якій система цінностей зазнає переформатування на рівні нормативної парадигматики. Л. Белкін, М. Белкін, З. Величко, Г. Вусик, С. Куцупал, Р. Ленда, Н. Лікарчук, І. Сопілко, М. Требін, Т. Чернишова, Ю. Юринець досліджують трансформацію аксіологічного базису на рівні соціетальної суб'єктивності, розглядають війну як каталітичний феномен для когнітивно-аксіологічної перебудови. Зокрема, феномен солідаризації, що відображає архетипічні прототексти національної пам'яті, постає в цих дослідженнях не просто як реакція на кризу, а як вияв внутрішньої реконфігурації соціетальних диспозицій, що дедалі більше формують новий культурно-аксіологічний габітус.

О. Венгер, О. Варіпаєв, Б. Матюшко, А. Міносян, О. Новакова, М. Остапенко, О. Постол, Н. Турпак аналізують реконцептуалізацію когнітивних і афективних структур свідомості, що виникають під дією травматичних імпульсів. Вони розглядають війну як імпліцитний чинник архетипічного актуалізму, що виводить на поверхню глибинні психологічні архітектони колективного несвідомого.

Мета дослідження – визначити аспекти трансформації свідомості в українській філософській думці в умовах російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. Феномен трансформації свідомості, позначений різноспрямованістю інтерпретаційних векторів, посідає міждисциплінарне місце в парадигматичному перетині філософського, соціологічного та психоантропологічного знання. Такий процес, згідно з теоретичними інтенціями гетерогенного корпусу авторитетних праць, є не лише флуктуаційною модифікацією, але й істотною метаморфозою глибинних когнітивно-афективних комплексів (перетворення глибинних психологічних структур думок і емоцій), що корелюють із субстратами інтенціонального, екзистенційного та соціокультурного вимірів (Hauskeller, Sjöstedt-Hughes, 2022, с. 73). Філософська теорія трансформації свідомості, зокрема в контексті онтологічної метарефлексії (роздуми про власне мислення), імпліцитно розкриває діалектичну динаміку самоусвідомлення, що, згідно із класичними постулатами гегелівської феноменології, перебуває в постійній полівалентній боротьбі із власною відчуженістю, деконструкцією та регенерацією (Fotion, Elfstrom, 2020, с. 93). У такому контексті термін “Aufhebung” постає як епістемологічно завантажена категорія, що означає одночасну десакралізацію і синтез контрадикторних моментів свідомості, які діалектично зливаються в новий ґештальт буттєвих смислів (Hauskeller, Sjöstedt-Hughes, 2022, с. 79). Відповідно, свідомість перестає бути автономною величиною і виявляється в конституції динамічної системи онтологічних диспозицій, де кожна нова фаза трансцендує попередню.

Феноменологічно орієнтовані традиції, включаючи ідеї Е. Гуссерля та його спадкоємців, конструюють перспективу свідомості як екзистенційно-есенціальної трансгресії, що відбувається крізь призму актів інтенціональності, обмеженої горизонтом «життєвого світу» (Lebenswelt) (Fotion, Elfstrom, 2020, с. 117). Через метод «епохе» та редукції свідомість реконфігурує себе, відмовляючись від догматичних настанов, і вивільняє латентні потенції трансцендентального розуміння, що, своєю чергою, залучає суб'єкт у новий рівень онтологічного самоусвідомлення (Hauskeller, Sjöstedt-Hughes, 2022, с. 94). Таке розуміння свідомості,

базоване на концепції «конституції», дозволяє досягнути трансформацію як безперервний процес продукції та репродукції смислів.

З погляду соціологічного ракурсу трансформаційні механізми колективної свідомості відображають макроструктурну перерозподіленість соціальних парадигм. Парадигматичні зміни, згідно з веберіанською теорією, корелюють із процесами раціоналізації та секуляризації, які не лише детермінують економічну поведінку, але й спонукають до рефлексивного переформування світоглядних основ (Fotion, Elfstrom, 2020, с. 121). У цьому контексті колективна свідомість трансформується відповідно до латентних соціальних кодів і культурних скриптів, що кодифікують динаміку соціального буття, утворюючи нову форму «раціоналізованої об'єктивності», що є основою модерністської епохи. Ю. Габермас, за допомогою концепції «життєвого світу» та «системи», вказує на виникнення кризи легітиматії, яка порушує екзистенційну валідність традиційних соціальних норм і маніфестує потребу у відновленні автентичного діалогу, що підсилює соціальну суб'єктивність (Hauskeller, Sjöstedt-Hughes, 2022, с. 118).

Варто зауважити, що психоантропологічна перспектива трансформації свідомості висвітлює сублімінальні механізми (підсвідомі процеси впливу) суб'єктивного та колективного психічного досвіду як процеси, що водночас продукують і трансформують архетипічні матриці свідомості. Юнгіанська теорія, зокрема, концептуалізує феномен індивідуатії як внутрішній конфлікт, зумовлений глибинною амбівалентністю між еґо-центрацією й інтеграцією колективного несвідомого (Fotion, Elfstrom, 2020, с. 207). Архетипи, що проявляються у свідомості у формі символічних образів і мотивів, формують «цілісність» суб'єкта через трансценденцію особистого еґо та входження в поле колективної суб'єктивності, що слугує основою для метаморфози психічної структури.

У соціокультурному контексті війни психоментальні структури української спільноти зазнають багатоаспектної трансформації, що детермінує ноетичну організацію нації (визначає інтелектуальну та духовну структуру нації) як цілісного метасуб'єкта. Можна спостерігати аномальні трансформації когнітивних парадигм і колективних праксеологічних настанов, що супроводжуються модифікаціями

культурно-ціннісної й екзистенціальної матриці (Турпак, 2024, с. 98). Такі трансформації є не лише інтраіндивідуальними, але й функціонально кооперованими на рівні метакультурного архетипу, що зумовлює зміщення аксіологічних континуумів у свідомості, підсвідомості та надсвідомості.

Наприклад, на рівні підсвідомого відбувається своєрідна інтерналізація трансгресивного афекту, де переживання війни асимілюються у вигляді латентних імпринтів, що структурують психічну організацію індивіда через гештальт колективного резонансу. Підсвідомість, опосередкована трансгенетичними парадигмами, починає кристалізувати форми компенсаційної афективної ригідності (емоційна жорсткість, обмеження гнучкості), які стають основою когнітивно-афективних патернів, що проникають у неусвідомлені рівні особистості (Требін, Чернишова, 2021, с. 156). Механізми психосоціальної рефлексії, зумовлені цим імпліцитним полем, сприяють детериторіалізації патернів (процес, коли звичні схеми або моделі втрачають зв'язок із конкретним місцем чи контекстом) індивідуального переживання та їх інтеграції в гештальтні утворення колективної ідентичності.

Надсвідомий рівень свідомості проявляє феномен егрегоріальної архетипізації, що репрезентує сакральні та метафізичні імпульси, які формуються через підключення до квазірелігійних структур національного міфу (Венгер, Постол, 2023, с. 99). У контексті екзистенційного тиску війни активуються колективно-архетипічні елементи (універсальний символ або мотив, що відображає колективний досвід людства), що, відповідно до юнгіанської теорії, здійснюють підключення до так званого «активного імпульсу», або ж національного егрегора (Венгер, Постол, 2023, с. 100). Таке надсвідоме підґрунтя живить антропологічні ідеали героїчної сакралізації опору, що кристалізуються у формі індивідуально-національних проєкцій героїчного архетипу. А от на свідомому рівні домінують когнітивні процеси деконструкції, які підпорядковуються механізмам створення інноваційних ідеологем, що формують політичний і національний наратив в умовах деколоніального дискурсу. Ідеологеми, що актуалізуються завдяки цьому наративному процесу, функціонують як базові ноєматики, які задають орієнтири світоглядної картографії (Likarchuk

et al., 2023, с. 770). Відповідні семантичні конструкти відіграють роль когнітивних маркерів, що вказують напрям індивідуально-колективного спрямування вектора національної суб'єктності, підкреслюючи сутність автохтонної та водночас антагоністичної ідентичності.

Інтегральним аспектом когнітивної реорганізації є виникнення дисоціативних онтологем (розриви у принципах буття) та когнітивних інверсій, які формуються під тиском трансгресивних наративів війни (Данильян, Дзьобань, 2022, с. 17). Такий процес можна схарактеризувати як онтоепістемічну рефлексію (осмислення зв'язку між буттям (онтологія) та знанням (епістемологія), де індивідуальні когнітивні інверсії створюють простір для нових онтологічних конструктів, що зумовлюють флуктуації ідентичності (коливання або зміни в самосприйнятті й особистій ідентичності). На тлі трансцендентного досвіду війни в онтологічній структурі українського суспільства виникають сплески, подібні до лімінальних психічних артефактів, які деконструють звичні категорії буття та кристалізують нові елементи колективної метаідентичності.

Афективний компонент свідомості також зазнає значних модифікацій, що набувають форми трансцендентного емоційного катарсису – процесу метаафективної трансформації індивідуального та колективного відчаю у феноменологію метафізичної надії та національного піднесення (Гончарова, 2022, с. 66). У цьому контексті емотивні поля нації, що перебувають під тиском екзистенціального тиску, виробляють парадигму емоційної сублімації, за допомогою якої розсіюється структура страху, а натомість інкорпорується афективний імператив незламності.

У сучасній вітчизняній філософській дискурсивності питання трансформації свідомості особистості набуває значної вагомості в умовах драматичних соціально-історичних обставин, як-от російсько-українська війна. Війна, будучи екстремальною соціальною подією, викликає в людині специфічні психоментальні реакції, що на тлі тотальної психологічної дезорганізації суспільства ведуть до реальних зсувів у конституції індивідуального та колективного «Я» (Новакова, Остапенко, 2023, с. 101). У даному контексті дослідження спрямоване на розгляд специфічних змін у структурі індивідуальної свідомості, зумовлених відчуженням

і морально-психологічним тиском у ситуації конфлікту. Трансформація свідомості в умовах війни є процесом, у якому кристалізуються глибокі світоглядні метаморфози, що, зокрема, проявляються у психоекзистенційному розриві (конфлікт між особистісними переконаннями й існуванням) між довоєнним світоглядом і новою, часто травматичною, реальністю (Матюшко, 2023, с. 25). Інакше кажучи, відбувається процес реструктуризації свідомості, у межах якого індивід під впливом соціально-політичного оточення змушений формувати нові когнітивні й емоційні патерни. Як показує низка наукових досліджень, подібна реструктуризація здійснюється через розвиток афективних реакцій, збільшення адаптивної когнітивної пластичності та рефлексію травматичного досвіду, що модифікує базові ідентифікаційні структури індивіда (Шамра, 2023, с. 18).

У рамках досліджень вітчизняної філософської думки на особливу увагу заслуговує філософія антропологічної кризи, яка розглядає сутнісні аспекти впливу зовнішніх чинників на індивідуальну свідомість. Тут постає питання перетворення особистості під дією кризових чинників, а також еволюції її етико-ціннісних засад, які

стають основою для переосмислення базових екзистенційних питань. Російсько-українська війна, як специфічний вид антропологічної катастрофи (кризовий стан, що ставить під сумнів основи людської природи й ідентичності), активізує в суспільстві колективні архетипи, що зазвичай залишаються латентними у свідомості (Куцелал, 2022, с. 107). Наслідки цього виявляються у формуванні нових форм суспільної комунікації, які набувають характеру симпатико-емпатичної солідарності, взаємодопомоги та спільного пошуку емоційної безпеки. Така своєрідна ментальна реакція на переживання «іншого» як свого, що посилює ідентифікаційний потенціал у межах загальної культурної свідомості. Даний феномен, відомий як «катарсична солідарність», ґрунтується на етичних, естетичних і психосоціальних чинниках, які об'єднують індивідів на основі спільного емоційного досвіду.

Результатом є не тільки зміна індивідуального світосприйняття, але й суттєве реформування колективної свідомості нації, що виявляється у спільному переживанні національної ідентичності, яка, своєю чергою, стає рушійною силою для подолання внутрішніх суперечностей і зростання суспільної згуртованості (Таблиця 1).

Таблиця 1

Екзистенційно-антропологічні вектори трансформації свідомості особистості в умовах російсько-української війни

Феноменологічні парадигми трансформації	Епістемологічна деконструкція процесуальних механізмів	Консеквенції й онтологічні імплікації
Реконфігурація структур свідомості	Інтеграція нових когнітивно-афективних патернів у відповідь на екзистенційні зрушення та відчуження від попередньої парадигми реальності.	Посилення когнітивної пластичності й адаптація до екстремальних контекстів, що зумовлюють формування адаптованих світоглядних конструкцій.
Екзистенційний розрив досвіду	Дихотомія між до- та постконфліктним світосприйняттям, що призводить до радикальних морально-ціннісних модифікацій у психічних структурах особистості.	Виникнення нового екзистенційного фрейму, що переосмислює базові життєві координати та сприяє розвитку морально-психологічної стійкості.
Антропологічний кризисний диспозитив	Генезис глибоких особистісних трансформацій під впливом кризових тригерів, що активізують перегляд фундаментальних філософських ідентифікаційних елементів.	Реструктуризація онтологічного ландшафту особистості на основі нової аксіологічної конфігурації, адекватної реаліям кризисної антропології.
Імпліцитна активація колективних архетипів	Воєнний конфлікт як каталізатор архетипічних реакцій у колективному несвідомому, що сприяє комунікаційній афективній консолідації.	Інтенсифікація культурно-символічних смислів, що підсилюють ідентифікаційні процеси в колективній ментальності та національній самосвідомості.
Катарсисний конструкт солідарності	Формування нової конфігурації соціальної інтеракції, що базується на принципах симпатетичної емпатії, взаємного співчуття й афективної інтеграції, зумовленої загальним екзистенційним тлом.	Підвищення рівня міжособистісної емпатії та соціальної координації, що стимулює глибоку суспільну консолідацію та підтримує когерентність соціальної структури.

Джерело: власна розробка на основі (Венгер, Постол, 2023; Гончарова, 2022; Куцелал, 2022; Матюшко, 2023; Шамра, 2023).

Висновки. Отже, трансформація свідомості є не лише рефлексивним феноменом індивідуального характеру, але й розгортанням комунальної й інтерсуб'єктивної динаміки, що зумовлюється складною системою епістемологічних, соціокультурних і психологічних чинників. У підсумку, ця проблема потребує подальшого багатопротиповного аналізу й інтеграції різноманітних теоретичних підходів, оскільки тільки синкретичний синтез дозволить адекватно досягнути екзистенційні, аксіологічні й антропологічні аспекти трансформаційних процесів свідомості як в індивідуальному, так і в колективному вимірі.

Феномен війни постає як метафізичний каталіст для ресубстанціації антропологічних структур українського народу, що проявляються через психосоціальні, когнітивні й афективні констеляції, детерміновані як на індивідуальному, так і на колективному рівнях. Лише полідисциплінарний підхід, що синтезує методи психології, соціології, культурології та політичної антропології, дозволить досягнути сутність цих онтоепістемічних трансформацій і їхній вплив на онтологічний базис української національної суб'єктності.

Отже, феномен трансформації свідомості особистості в контексті російсько-української війни постає як складний, багатоплановий процес динамічної реструктуризації психоемоційних і когнітивних конструктів, що детермінує появу нових світоглядних парадигм та інтенсифікує механізми екзистенційної адаптації. Екстремальні умови війни каталізують своєрідну когнітивну «реконфігурацію», спрямовану на субстанційну рефлексію та переосмислення базових ідентифікаційних осей особистості, де сутнісне зрушення етико-ціннісних орієнтирів набуває виразного катарсичного характеру. Це дозволяє сформуванню якісно нового модусу соціальної згуртованості, зумовлений активацією глибинних колективних архетипів та інтенційною емоційною інтеграцією.

Отже, філософське осмислення антропологічної кризи, спричиненої війною, відкриває перспективу дослідження еволюційного потенціалу національної ідентичності, що трансформується в умовах травматичної реальності та сприяє консолідації суспільства як суб'єкта культурного і духовного відродження.

Трансформація свідомості під час російсько-української війни постає як комплексний метаонтологічний феномен, що потребує багатовимірного філософського осмислення крізь призму апоретичної напруги між онтологічною тотожністю й екзистенційною інакшістю. Цей феномен, детермінований лімінальними умовами воєнного буття, конститує нові форми рефлексивності, де колективні уявлення про етику, моральну відповідальність і телеологічні орієнтири зазнають радикальної ревізії. Аксіоматичні основи суспільної свідомості модифікуються в умовах перманентної загрози, що деконструє традиційні механізми соціальної когезії та формує емерджентні моделі ментального опору. Водночас метафізичні передумови самовизначення індивіда, включеного у хронотоп катастрофічної реальності, спричиняють своєрідну дестабілізацію ідентичності, що унеможлиблює її апіорний статус.

У перспективі подальших досліджень обґрунтованим видається занурення в парадигматичну взаємодію між трансгресивною природою посттравматичної свідомості та феноменологією соціальних і культурних імперативів, які генерують нові аксіосфери. Особливу увагу доцільно приділити діахронному аналізу взаємовпливу архетипічних структур колективного несвідомого та національного нарративу, які зумовлюють форму людського буття у війні як символічно насиченому просторі. Не менш значущим є звернення до концептів герменевтичної деконструкції інформаційних стратегій, що створюють нові епістемологічні парадокси в умовах симулякрної реальності та масової дезінформації.

Список використаних джерел:

- Варіпаєв, О., & Міносян, А. (2024). Політична свідомість та політична культура як ключові фактори становлення демократичного суспільства. *Scientific Collection "InterConf"*, 186, 149–153.
- Венгер, О., & Постол, О. (2023). Формування політичної свідомості в умовах повномасштабної російсько-української війни. *Humanities Studies*, 16 (93), 95–102.
- Гончарова, О. (2022). Війна як темпоральний розрив в екзистенції особистості. У М. Козловець, Л. Горохова, & О. Чаплінська (Ред.), *Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення: збірник наукових праць* (с. 66–68). Житомир: Видавничий центр ЖДУ імені Івана Франка.

Данильян, О., & Дзьобань, О. (2022). Сучасна війна: трансформація сенсу в епоху інформаційних технологій. *Інформація і право*, 4 (43), 9–22.

Юринець, Ю., Сопілко, І., Белкін, Л., & Белкін, М. (2020). Дослідження проблем інформаційної безпеки України на засадах міждисциплінарного підходу: соціологія, психологія, право. *Юридичний науковий електронний журнал*, (7), 300–307.

Кутцепал, С. (2022). Критичне мислення як засіб спротиву в інформаційній війні. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія «Філософія, філософія права, політологія, соціологія»*, 54 (3), 104–115.

Манойло, Н. (2022). Академічна філософія під час війни. *Вісник Львівського університету*, 98–103.

Матюшко, Б. (2023). Російсько-українська війна як каталізатор формування національної свідомості українців. *У Актуальний філософський дискурс: трансформаційні зміни в умовах війни : науковий круглий стіл до Міжнародного дня філософії, 16 листопада 2023 р.* (с. 24–27). Львів ; Торунь: Liha-Pres.

Новакова, О., & Остапенко, М. (2023). Еволюція геополітичних цінностей та орієнтацій українців під впливом війни. *Міжнародні та політичні дослідження*, (36), 94–103.

Требін, М., & Чернишова, Т. (2021). Боротьба за свідомість людей в епоху постправди. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія «Філософія, філософія права, політологія, соціологія»*, 3 (50), 153–171.

Турпак, Н. (2024). Геополітична свідомість українців як екзистенційний феномен. *Українознавчий альманах*, 34, 93–100.

Шамра, В. (2023). Війна як знецінення цінностей у глобальному світі. *Філософська думка*, (4), 5–20.

Fotion, N., & Elfstrom, G. (2020). *Military ethics: guidelines for peace and war*. Routledge. 364 p.

Hauskeller, C., & Sjöstedt-Hughes, P. (Eds.). (2022). *Philosophy and psychedelics: Frameworks for exceptional experience*. Bloomsbury Publishing. 280 p.

Likarchuk, N., Velychko, Z., Andrieieva, O., Lenda, R., & Vusyk, H. (2023). Manipulation as an element of the political process in social networks. *Cuestiones Politicas*, 41 (76), 769–779.

References:

Varipaiev, O., & Minosian, A. (2024). Politychna svidomist ta politychna kultura yak kliuchovi faktory stanovlennia demokratychnoho suspilstva [Political consciousness and political culture as key factors in the formation of a democratic society]. *Scientific Collection "InterConf"*, 186, 149–153 [in Ukrainian].

Venger, O., & Postol, O. (2023). Formuvannia politychnoi svidomosti v umovakh povnomasshtabnoi rosiisko-ukrainskoi viiny [Formation of political consciousness in the context of the full-scale Russian-Ukrainian war]. *Humanities Studies*, 16 (93), 95–102 [in Ukrainian].

Honcharova, O. (2022). Viina yak temporalnyi rozryv v ekzystentsii osobystosti [War as a temporal rupture in the existence of the individual]. In M. Kozlovets, L. Horokhova, & O. Chaplinska (Eds.), *Aktualni problemy suchasnoi filosofii ta nauky: vyklyky sohodennia: zb. nauk. prats* (pp. 66–68) [in Ukrainian].

4. Danylian, O., & Dzioban, O. (2022). Suchasna viina: transformatsiia sensu v epokhu informatsiinykh tekhnolohii [Modern war: transformation of meaning in the age of information technology]. *Informatsiia i pravo*, 4 (43), 9–22 [in Ukrainian].

Yurynets, Yu., Sopilko, I., Bielkin, L., & Bielkin, M. (2020). Doslidzhennia problem informatsiinoi bezpeky Ukrainy na zasadakh mizhdytsyplinarnogo pidkhodu: sotsiologhiia, psykholohiia, pravo [Research on information security issues in Ukraine based on an interdisciplinary approach: sociology, psychology, law]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, (7), 300–307 [in Ukrainian].

Kutsepal, S. (2022). Krytychne myslennia yak zasib sprotyvu v informatsiinii viini [Critical thinking as a means of resistance in the information war]. *Visnyk NYUU imeni Yaroslava Mudroho. Seriia "Filosofia, filosofia prava, politolohiia, sotsiologhiia"*, 54(3), 104–115 [in Ukrainian].

Manoilo, N. (2022). Akademichna filosofiiia pid chas viiny [Academic philosophy during the war]. *Visnyk Lvivskoho universytetu*, 98–103 [in Ukrainian].

Matiushko, B. (2023). Rosiisko-ukrainska viina yak katalizator formuvannia natsionalnoi svidomosti ukraintsiv [The Russian-Ukrainian war as a catalyst for the formation of national consciousness among Ukrainians]. In *Aktualnyi filosofskyi dyskurs: transformatsiini zminy v umovakh viiny: naukovyi kruhlyi stil do Mizhnarodnogo dnia filosofii, 16 lystopada 2023 r.* (pp. 24–27) [in Ukrainian].

Novakova, O., & Ostapenko, M. (2023). Evoliutsiia heopolitychnykh tsinnosti ta oriientatsii ukraintsiv pid vplyvom viiny [Evolution of geopolitical values and orientations of Ukrainians under the influence of war]. *Mizhnarodni ta politychni doslidzhennia*, (36), 94–103 [in Ukrainian].

Trebin, M., & Chernyshova, T. (2021). Borotba za svidomist liudei v epokhu postpravdy [The struggle for people's consciousness in the post-truth era]. *Visnyk NYUU imeni Yaroslava Mudroho. Seriya "Filosofia, filosofia prava, politolohiia, sotsiolohiia"*, 3 (50), 153–171 [in Ukrainian].

Turpak, N. (2024). Neopolitychna svidomist ukraintsev yak ekzystentsiinyi fenomen [Geopolitical consciousness of Ukrainians as an existential phenomenon]. *Ukrainoznavchyi almanakh*, 34, 93–100 [in Ukrainian].

Shamra, V. (2023). Viina yak znetsinennia tsinnosti u hlobalnomu sviti [War as devaluation of values in a global world]. *Filosofska dumka*, (4), 5–20 [in Ukrainian].

Fotion, N., & Elfstrom, G. (2020). *Military ethics: guidelines for peace and war*. Routledge, 364.

Hauskeller, C., & Sjöstedt-Hughes, P. (Eds.) (2022). *Philosophy and psychedelics: Frameworks for exceptional experience*. Bloomsbury Publishing, 280.

Likarchuk, N., Velychko, Z., Andrieieva, O., Lenda, R., & Vusyk, H. (2023). Manipulation as an element of the political process in social networks. *Cuestiones Politicas*, 41 (76), 769–779.